

ชื่อวิทยานิพนธ์	: การศึกษาโรงเรียนวิถีพุทธของโรงเรียนปัญญาประทีป (ทอสี) อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา
ผู้วิจัย	: พระจำรัส ปญฺญาวชิโร (เจริญรัมย์)
ปริญญา	: พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาวิชาพระพุทธศาสนา)
คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์	: พระยุพธนา อธิจิตฺโต, ดร. : พระมหาสุพัตร วชิราวุโธ, ป.ธ. ๙, ดร. : ผศ.ดร. เกียรติศักดิ์ นาคประสิทธิ์, กศ.บ, กศ.ม, Ph.D.
วันสำเร็จการศึกษา	: ๑๗ กรกฎาคม ๒๕๕๗

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีความมุ่งหมายเพื่อการพัฒนาบุคลากรด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามแนวทางโรงเรียนวิถีพุทธของโรงเรียนปัญญาประทีป (ทอสี) อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา สภาพปัจจุบันการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนปัญญาประทีป (ทอสี) อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา การนำหลักพุทธธรรมมาประยุกต์ใช้ในโรงเรียนปัญญาประทีป (ทอสี) อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา จากการศึกษาพบว่า

ประวัติความเป็นมาของโรงเรียนวิถีพุทธ เพื่อพัฒนาการให้บุคคลมีพุทธธรรมในการดำเนินชีวิต ประกอบกับแนวการบริหารจัดการโรงเรียนให้เป็นไปตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ โดยอาศัยหลักธรรมมาประยุกต์ใช้ กล่าวคือ มีโครงสร้างการบริหารหลักสูตรการเรียนการสอน กิจกรรมการเรียนการสอน ครูผู้สอน ซึ่งทุกกิจกรรมจะเน้นที่ครูผู้สอนและนักเรียนเป็นสำคัญตลอดจนมุ่งเน้นให้นักเรียน คิดเป็น ทำเป็น เป็นคนดีและมีความสุขในการดำเนินชีวิต

สภาพปัจจุบันการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนปัญญาประทีป (ทอสี) อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา พบปัญหาสำคัญ คือ บุคลากรในโรงเรียนส่วนมากยังขาด

ความรู้ ความเข้าใจ และแนวปฏิบัติที่ถูกต้องเกี่ยวกับการจัดกิจกรรม การเรียนรู้ตามแนวทางโรงเรียนวิถีพุทธ การจัดการศึกษาของสถานศึกษาทั้งปัจจัยแปรผัน ได้แก่ การเตรียมปัจจัยภายนอกเพื่อการเรียนรู้ ความเป็นกัลยาณมิตรเพื่อการเรียนรู้ หลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน และกิจกรรมในสถานศึกษา และการวัดและประเมินผล สิ่งเหล่านี้ทุกส่วนที่เกี่ยวข้องได้มาร่วมกัน ปรับปรุงและแก้ไขอย่างต่อเนื่อง เพื่อการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธได้ตรงตามเป้าหมาย

การนำหลักพุทธธรรมมาประยุกต์ใช้ในโรงเรียนปัญญาประทีป (ทอสี) อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา พบว่าคณะผู้บริหาร ครูอาจารย์ เจ้าหน้าที่ภายในโรงเรียน นักเรียน ผู้ปกครอง และการจัดกิจกรรมของโรงเรียนได้อาศัยหลักธรรมเป็นแนวทางในการพัฒนา ผลการนำหลักธรรม เช่น ไตรสิกขา สังคหวัตถุ ๔ เป็นต้น ทำให้การพัฒนาตนตามหลักพุทธธรรมอย่างต่อเนื่อง ผู้เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนได้แก่ผู้บริหาร ครู ผู้ปกครอง และชุมชน มีจิตสำนึกร่วมกัน ร่วมคิด ร่วมทำกิจกรรม และประเมินผลร่วมกัน ใช้หลักพุทธธรรมอย่างบูรณาการ และส่งเสริมผู้เรียนในการพัฒนาชีวิตให้สามารถ กิน อยู่ คู่ พังเป็น สอดคล้องกับโรงเรียนวิถีพุทธอย่างยั่งยืน

Thesis Title : A Study of Buddhist Way School of Punyaprateep
(Thosi) Amphoe Pakchong, Nakhonratchasima
Province.

Researcher : Phra Jamras Paññāvajiro (Charenrnum)

Degree : Master of Art Buddhism (Buddhism Studies)

Thesis Supervisory Committee.

: Phra Yuthana Adhicitto, B.A., .A., Ph.D.(Philosophy)

: Phramaha Supatra Vajiravuddho, Ph.D.

: Assist.Prof.Dr. Kiattirak Nakprasit. B.Ed.,
M.Ed, Ph.D.

Date of Graduation : 17 July 2014.

ABSTRACT

This research aimed to develop school personnel for making activities related to Buddhist way school of Punyaprateep (Thosi) Amphoe Pakchong, Nakhonratchasima Province. The current problems of Punyaprateep's instructional administration were found that school personnel lacked knowledge. Applying Buddhist principles to Punyaprateep (Thosi) school, Amphoe Pakchong, Nakhonratchasima Province was found that executives.

The results were found as follows: Buddhist way school of Punyaprateep was to develop school personnel for applying Buddhist teaching in their daily life. School management was upon the curriculum of Ministry of Education and Buddha way. This meant that the structure of curriculum administration, instructional activities, and teachers focused on student centered

activities. Moreover, students creative thinking, creative doing, good persons, and happiness in life leading were also focused.

The current problems of Punyaprateep's instructional administration were found that school personnel lacked knowledge, comprehension, and right guidelines for making activities related to Buddhist way school including preparing outside factors for learning, good friends for learning, curriculum and instructional management, school activities and evaluation. The above mentioned problems had to be improved and solved continuously for developing Buddha way school of Punyaprateep (Thosi) Amphoe Pakchong, Nakhonratchasima Province according to the target.

Applying Buddha principles to Punyaprateep (Thosi) school, Amphoe Pakchong, Nakhonratchasima Province was found that executives, teachers, officials of school, students, parents and school activities applied Buddha principles to develop the school. Buddha principles such as Tisiddha, and Sangahavatthu were applied. All parts of people such as executives, teachers, parents, and community agreed to collaborate each other for activities and evaluation. The Buddha principles were also used to develop students for their life progress in accordance with Buddhist way schools.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์เล่มนี้ สำเร็จสมบูรณ์ลงได้ด้วยดี ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณพระเดชพระคุณท่านเจ้าคุณพระสุธีธรรมานุวัตร, ผศ.ดร. (เทียบ สิริญาโณ) คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย พระยุทธนา อธิจิตฺโต, ดร. ประธานกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ พระมหาสุพัตร วชิราวุโธ, ป.ธ. ๙, ดร. และ ผศ.ดร. เกียรติศักดิ์ นาคประสิทธิ์ กรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ ตลอดจนอาจารย์ผู้สั่งสอนความรู้ทางพระพุทธศาสนาในหลักสูตร ผู้ชี้แนวทางที่ได้กรุณาเสียสละเวลา คอยดูแลเอาใจใส่แนวทางในการทำวิทยานิพนธ์ ให้คำปรึกษาและคำแนะนำ จนวิทยานิพนธ์ สำเร็จลงได้ด้วยดี

ขอกราบขอบพระคุณ ผู้คอยแนะนำให้ข้อมูลและที่ตรวจสอบรูปแบบวิทยานิพนธ์ ให้ถูกต้อง เจ้าหน้าที่ห้องบัณฑิตวิทยาลัย เจ้าหน้าที่ห้องสมุดวิทยาเขตนครราชสีมา ผู้คอยอำนวยความสะดวกตั้งแต่การเรียนในหลักสูตรถึงขั้นตอนต่าง ๆ อาจารย์ผู้ตรวจแก้ไข บทคัดย่อภาษาอังกฤษ พระอาจารย์และคณาจารย์ทุกท่าน ตลอดจนท่านผู้เกี่ยวข้องที่กล่าวนามมาข้างต้นและไม่ได้กล่าวนามไว้ รวมถึงท่านผู้เป็นเจ้าของผลงานทางวิชาการอันทรงคุณค่าทุกท่าน ที่ผู้วิจัยได้นำมาอ้างอิงประกอบในการวิจัยครั้งนี้

ขอขอบคุณบุพการีผู้ให้กำเนิดโดยเฉพาะโยมบิดามารดา ที่ส่งเสริมและสนับสนุน กำลังทรัพย์ให้กำลังใจในการเรียนพระพุทธศาสนา มหาบัณฑิต จนจบการศึกษา และญาติมิตรทุกท่านที่เอาใจช่วย ช่วยเหลือค้ำค้ำว่าข้อมูลจนสำเร็จด้วยดี ขออำนาจคุณพระศรีรัตนตรัย จงดุ่มครองอภิบาลผู้มีคุณูปการ ให้ได้ประสบแต่ความสุขความเจริญ

พระจำรัส ปญฺญาวชิโร (เจริญรัมย์)

๑๗ กรกฎาคม ๒๕๕๗

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ค
กิตติกรรมประกาศ	จ
สารบัญ	ฉ
คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ	ญ
บทที่ ๑ บทนำ	
๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	๑
๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย	๔
๑.๓ ปัญหาที่ต้องการทราบ	๔
๑.๔ ขอบเขตการวิจัย	๕
๑.๕ คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย	๕
๑.๖ ทบทวนเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๖
๑.๗ วิธีดำเนินการวิจัย	๑๘
๑.๘ ประโยชน์ที่ได้รับ	๑๘
บทที่ ๒ ประวัติและความเป็นมาเรื่องโรงเรียนวิถีพุทธ	๑๙
๒.๑ ความหมายของโรงเรียนวิถีพุทธ	๑๙
๒.๒ ความสำคัญและความเป็นมาของโรงเรียนวิถีพุทธ	๒๐
๒.๒.๑ ความสำคัญของโรงเรียนวิถีพุทธ	๒๐
๒.๒.๒ ความเป็นมาโรงเรียนวิถีพุทธ	๒๑
๒.๓ รูปแบบและพัฒนการโรงเรียนวิถีพุทธ	๒๖
๒.๓.๑ รูปแบบโรงเรียนวิถีพุทธ	๒๖

๒.๓.๒ พัฒนาการของโรงเรียนวิถีพุทธ	๒๖
๒.๔ การบริหารจัดการโรงเรียนวิถีพุทธ	๒๙
๒.๕ แนวการดำเนินงานในแต่ละขั้นตอนการบริหารจัดการโรงเรียนวิถีพุทธ	๓๒
๒.๖ กระบวนการพัฒนาการบริหารจัดการโรงเรียนวิถีพุทธ	๓๖
๒.๗ หลักสูตรโรงเรียนวิถีพุทธ	๓๘
๒.๘ หลักธรรมที่นำมาประยุกต์ใช้ในโรงเรียนวิถีพุทธ	๔๑
๒.๙ วิธีการสอนในหลักสูตร	๔๕
๒.๑๐ สรุป	๔๖
บทที่ ๓ สภาพปัจจุบันการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนปัญญาประทีป (ทอสี)	
อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา	๔๘
๓.๑ แนวทางการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนปัญญาประทีป (ทอสี)	๔๘
๓.๒ รูปแบบการเรียนการสอนของโรงเรียนปัญญาประทีป (ทอสี)	๕๕
๓.๓ สภาพปัจจุบันการจัดการเรียนการสอนโรงเรียนปัญญาประทีป (ทอสี)	๕๙
๓.๔ หลักธรรมที่นำมาประยุกต์ใช้ในโรงเรียนปัญญาประทีป (ทอสี)	๖๓
๓.๕ สรุป	๖๔
บทที่ ๔ การนำหลักพุทธธรรมมาประยุกต์ใช้ในโรงเรียนปัญญาประทีป (ทอสี)	
อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา	๖๕
๔.๑ การนำหลักพุทธธรรมมาประยุกต์ใช้กับคณะผู้บริหาร	๖๕
๔.๑.๑ หลักปัญญาภูมิธรรม ๔	๖๖
๔.๑.๒ หลักพละ ๔	๖๗
๔.๑.๓ หลักไตรสิกขา	๖๙
๔.๒ การนำหลักพุทธธรรมมาประยุกต์ใช้กับครูอาจารย์	๗๙
๔.๒.๑ หลักพรหมวิหาร ๔	๗๙

๔.๓ การนำหลักพุทธธรรมมาประยุกต์ใช้กับเจ้าหน้าที่ภายในโรงเรียน	๘๕
๔.๓.๑ หลักศรัทธา	๘๕
๔.๓.๒ หลักปัญญาวิมุตติธรรม	๘๖
๔.๔ การนำหลักพุทธธรรมมาประยุกต์ใช้กับเด็กนักเรียน	๘๘
๔.๔.๑ หลักปัญญาวิมุตติธรรม	๘๘
๔.๔.๒ หลักโยนิโสมนสิการ	๙๐
๔.๔.๓ หลักภาวนา ๔	๙๑
๔.๕ การนำหลักพุทธธรรมมาประยุกต์ใช้กับผู้ปกครอง	๑๐๔
๔.๕.๑ หลักเบญจศีล-เบญจธรรม	๑๐๔
๔.๕.๒ หลักทศ ๖	๑๐๖
๔.๖ การนำหลักพุทธธรรมมาประยุกต์ใช้กับกิจกรรมของโรงเรียน	๑๐๙
๔.๖.๑ หลักไตรสิกขา	๑๐๘
๔.๗ สรุป	๑๑๑
บทที่ ๕ ผลของการศึกษาและข้อเสนอแนะ	๑๑๓
๕.๑ สรุปผลการวิจัย	๑๑๓
๕.๒ ข้อเสนอแนะ	๑๑๘
บรรณานุกรม	๑๒๑
ภาคผนวก	๑๒๖
ประวัติผู้วิจัย	๑๓๖

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
๑ แสดงแนวทางการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ	๓๒
๒ การดำเนินการพัฒนาตามระบบไตรสิกขา	๓๕

คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ

๑) การใช้อักษรย่อ

อักษรย่อในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ใช้อ้างอิงจากพระไตรปิฎก พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และจากคัมภีร์อรรถกถาภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เรียงตามคัมภีร์ ดังต่อไปนี้

พระสุตตันตปิฎก

ที. ส. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	ทีฆนิกาย	สีลขันธวรรค	(ภาษาไทย)
ที. ม. (บาลี)	=	สุตตันตปิฎก	ทีฆนิกาย	มหาวคคปาติ	(ภาษาบาลี)
ที. ม. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	ทีฆนิกาย	มหาวรรค	(ภาษาไทย)

อรรถกถาพระสุตตันตปิฎก

ที.ม.อ. (บาลี)	=	ทีฆนิกาย	สุมฺมคฺคฺลวิลาสิณี	มหาวคคอนุสฺสกา	(ภาษาบาลี)
ล.ข.อ. (ไทย)	=	สังยุตตนิกาย	สฬารัตตปกาสิณี	ขันธวรรคอรรถกถา	(ภาษาไทย)
อง.จตุกก.อ.(บาลี)	=	องฺคุตฺตฺรนิคาย	มโนรทปฺปฎิ	จตุกกนิปาตอนุสฺสกา	(ภาษาบาลี)

๒) การระบุหมายเลขย่อ

การอ้างอิงพระไตรปิฎกภาษาบาลี ใช้ระบุชื่อคัมภีร์ และระบุถึงเล่ม/ข้อ/หน้า ตามลำดับ เช่น อง. จก. (บาลี) ๒๒/๔๐/๓๒๖ หมายถึง สุตตันตปิฎก องฺคุตฺตฺรนิคาย จกนิปาตปาติการ อ้างอิงนั้นระบุถึง คัมภีร์พระสุตตันตปิฎก ฉบับภาษาบาลี เล่มที่ ๒๒ ข้อที่ ๔๐ หน้า ๓๒๖ ฉบับ มหาจุฬาเตปิฏก การอ้างอิงคัมภีร์พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ใช้ระบุชื่อคัมภีร์ เล่ม/ข้อ / หน้า ตามลำดับ เช่น ที.ม. (ไทย) ๑๐/๓๓๖/๒๖๔-๒๖๕. หมายถึง คัมภีร์พระสุตตันตปิฎก ทีฆนิกาย มหาวรรค ภาษาไทย เล่ม ๑๐ ข้อ ๓๓๖ หน้า ๒๖๔-๒๖๕ ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย